

FANTA OD RIBIZLE

Bila nam je sestra i prijateljica, ali još od kako smo bili *totoi*,¹ Meri nije bila kao mi. Kada bi nas Dobri Samarićani, koji su dolazili i nedeljom nam davali hranu i odeću, pitali šta želimo od Boga, neke od nas su govorile da idu u školu; neke su želele dovoljno novca da bi mogle da žive u sobi u predgrađu Matare; a neke od nas, one koje su želele da se pokažu kao preporučene, govorile su da žele da odu u raj. Ali Meri, ona je samo želela veliku fantu od ribizle, da je pije svaki dan i da joj je nikad ne ponestane.

Bogu se Meri uvek dopadala. Kada smo na ulici pružale ruke i prosile novac od ljudi, uvek su bili darežljiviji prema Meri. Primetili bi to njeno lepo smeđe *mzungu*² lice i razmak među zubima. Pitali bi gde joj je otac i gde joj je majka. Dali bi joj deset kinti, ponekad čak i dvadeset. Nama koje smo bile crne, samo pet kinti.

Sve smo bile ljubomorne na Meri, bila nam je kao knedla u grlu. Krale smo joj stvari iz najlon kese. Samo sitnice: hleb, brijač, konzervu za kuvanje. Ali neke od nas bile su još ljubomornije na Meri i želele smo da je zadese loše stvari.

A onda su jednog dana Meri stavili na televiziju. Bilo je to ovako: momka po imenu Vanugu ubila je policija. Taj Vanugu, on nam nije bio brat niti prijatelj, ali su neki momci došli tamo gde boravimo noseći motke i kamenje i noževe. Rekli su da sve *čokore*,³ i dečaci i devojčice, moraju da idu da protestuju zbog Vanugua na ulicama. U strahu od njih, otišle smo i uzvikivale: „Ubice, ubice, pa i *čokore* su ljudi“, sve dok ljudi sa televizije nisu došli i uperili nam kamere u lica.

Sve smo želele da nas stave na televiziju. Brzo, brzo smo otesle prašinu s odeće; prestale smo da se glasno smejemo da sakrijemo crne zube; u noseve smo uvukle sluz. Sve smo želele da ispričamo priču o Vanuguu, kako su ga ubili puškom koja se zove AK-47 dok je samo sedeo u Đivandžijevom parku, duvao lepak i slušao propovednika dok priča kako je raj predivan. Nije čak ni pomislio sa kog auta bi mogao da mazne farove, ili retrovizore ili gume. Sve smo ispričale tu priču, ali kada smo uveče otišle do prodavnice bele tehnike da se vidimo na televizorima u izlogu, videle smo samo Meri. Pevala je na engleskom:

Meri hada ritro ramp, ritro ramp, ritro ramp.

Neke među nama su gledale u Meri razrogačenih očiju jer nismo čule da je pre nego što je došla na ulicu išla u školu prva tri razreda.

Kazali smo: „Meri, pričaš engreski, evo i mi te čujemo.“

¹ Toto (svahili) – dete, beba. (Prim. prev.)

² Mzungu (svahili) – beli čovek, belac. (Prim. prev.)

³ Čokora – pežorativni izraz za najsiromašniji sloj ljudi u Keniji, „čokoladni“. (Prim. prev.)

Lupile smo joj nekoliko čuški i nasmejale se, ali smo u sebi sve počele da se plašimo da će neko doći i spasiti Meri sa ulice. Sve smo se sećale kako su prošle godine ljudi došli da spase psa jer je pronašao *totoa* bačenog na đubrište. Bile smo ljubomorne na Meri. Nikad nije ništa imala u glavi. Iako nam je bila sestra i prijateljica, bila je beskorisna, stalno je duvala lepak i razmišljala gde može da nađe fantu od ribizle. Ako bi neko došao da spase Meri, svaka od nas bi rekla za sebe da je Meri. Neke od nas su počele da se peru u reci Najrobi svakog dana da bi prestale da mirišu kao *čokore*; neke su išle do prodavnica bele tehnike da slušaju ljude kako pričaju engreski na televiziji; neke od nas su počele da pričaju duge priče o tome kako smo odavno čak i mi živeli u velikim kućama.

Dan je za danom prolazio i godina za godinom. Ali niko nije došao da spase Meri. Nismo više bili *totoi* i krv je počela da nam teče između nogu. A Meri je, od svakodnevnog stajanja na suncu, od smeđe postala crna, isto kao i mi. Čige⁴ su joj ušle u prste na nogama. Zubi su joj poispadali ostavljajući joj deset rupa u ustima. Od lepka je zaboravila ime oca i ime majke. Svakoga dana glava bi joj se pokvarila: skidala je odeću i trljala se zemljom sve dok je ne bismo pojurile. Hvatale smo je. Sedale smo na nju. Štipale smo je. Lupale smo joj šamar. Čupale smo joj kosu. Nismo prestajale dok joj na oči ne bi navrle suze.

Sada smo sve bile odrasle cure. Kad smo prosile na ulicama, ljudi su videli kako nam dojke vise na grudima kao zreli plodovi manga. Bilo nas je sramota jer su videli da smo beskorisne. Na kraju smo sve prestale da prosimo, čak i Meri. Išla je s nama uveče kad smo odlazile da se nađemo sa čuvarem u banci.

Rekao je: „Ja vam pomažem samo jer sam vam prijatelj.“

Rekao je: „Plaćate mi samo deset kinti, a vama ostaje drugih deset.“

Rekao je: „Naći ću vam dobre mušterije.“

Bio nam je prijatelj, ali kada smo ga pitale kako da uklonimo *totoa* u Merinom stomaku, oterao nas je dovraga.

Rekao je: „Ko vam je rekao da ja znam kako se ubijaju *totoi*?“

Sve smo se sažalile na Meri. Možda je jednom, pošto je mušterija završila, zaboravila da se opere tamo dole slanom vodom. Neke od nas su rekle da znaju kako se uklanja *toto* pomoću žica; neke su znale način pomoću lišća iz Đivandijevog parka; neke su počele da plaču, plašeći se da možda i mi imamo *totoa* u stomaku.

Ali Meri, ona je samo duvala svoj lepak i pevala samoj sebi. U kući gde smo živeli, sa dva zida i bez jednog dela krova, sedela je ceo dan pod stepenicama koje ne vode nikuda, pričajući nam o čoveku koji joj je stavio *totoa* u stomak. Prvo je to bio čovek sa štapom za koji joj je dao novih sto kinti, a potom je rekla da je to bio *mzungu* koji je pričao engreski kroz nos, a onda je, trebeći čige među prstima i vaške u kosi rekla ne, to je bio čovek koji ju je novim kolima odveo u veliku kuću i okupao je od glave do pete i namazao je mirišljivim uljem, pitajući je da li vidi koliko može da bude lepa. Pitale smo se da li razmišlja da nađe tog čoveka. Da li je mislila da će da je oženi i odvede da živi u toj velikoj kući, da jede hleb i pije mleko.

⁴ Čige, peščane buve (eng. jigger, chigoe) – parazitski insekti u tropima. Usvrđuju se u tkivo na nogama izazivajući oboljenje poznato kao *tungijaza*. Ljudi se zaraze najčešće ukoliko hodaju bosu. (*Prim. prev.*)

Sve smo siktale na nju jer je bila tako šupljoglava, ali su joj neke od nas, videvši koliko je Meri bila srećna, dale poklone – sapun dovoljno velik da se triput opere njime; češalj s nekoliko slomljenih zubaca; mango još zelene boje. Želele smo da, kad *toto* izađe, ne može da nas odbije u želji da ga nosimo ili da ga pipkamo po stomaku kako bi se smejao. Neke od nas su počele da joj govore koje je ime najbolje za *totoa*. Želele smo da bude devojčica, iako su dečaci bolji, jer dečaci mogu po đubretu da traže limenke, papire i flaše i da ih nose na jedno mesto u Vestlendsu da za to dobiju novac. Ali devojčice su lepe i mogu da im se pletu kike i da se oblače u odeću raznih boja. Sve smo o tome razmišljale, ali sve smo mogle da vidimo kakve će sve nevolje zadesiti Meri.

Ponovo smo se za nju založile kod čuvara, ali on je rekao. „Ne, ne, ne. Mušterije ne žele neku koja ima *totoa* u stomaku.“

Nismo mogle da delimo zaradu sa Meri. Pomagale smo joj koliko god smo mogle. Počela je da stoji ispred supermarketa i prati ljude koji su iz njega izlazili s kesama punim stvari za svoje *totoe*: mlekome, hlebom i slatkišima. Pružala je ruku ka njima govoreći *saidia maskini*.⁵ Neki ljudi su pljuvali pred nju. Ali Bogu se Meri uvek dopadala. Videvši je u pocepanoj trudničkoj haljini i bosu, dobrodušni ljudi su se sažalili na nju. Pre ručka je sakupila četrdeset ili pedeset kinti. Ali ispred tog supermarketa bilo je i drugih prosjaka koji su sedeli na zemlji i pokazivali ljudima slomljene noge i spaljene oči. Bili su ljubomorni na Meri. Ustajali su i terali Meri štapovima kad ljudi nisu gledali.

Odatle je otišla da pruži ruku ka ljudima zaglavljenim u saobraćaju na kružnom toku, blizu bioskopa „Gloub“. Prilazila im je uplakanih očiju i rečima *mama, saidia maskini*. Ali oni nisu bili milosrdni. Zatvarali su prozore i gledali je s druge strane, misleći da želi da pobegne s njihovim nokijama kao *čokora* momak. A ponekad su automobili nailazili veoma brzo, skoro je udarivši, a onda su glave izlazile iz prozora i vikale: „Budalo, sklanjaj se s puta ili ću te pregaziti.“ Opijena lepkom, Meri nije čula te ljude. Ali nije znala da u tom području ima cura koje stoje blizu puta, posmatraju prolaznike i govore svojim *totoima* koga da prate i da od njega isprose novac. Kada su videle da je Meri neko dao deset kinti, uhvatile su je u lupile joj nekoliko šamara, jer je to bio njihov rejon i jer im otima hranu iz usta.

Rekle smo joj: „Meri, nemoj da se plašiš tih žena.“

Rekle smo joj: „Najrobi nije njihov.“

Ali sve smo znale da Meri nije Dogi koja bi ti pojela prste ako pokušaš da joj uzmeš stvari. Meri nije mogla kao Kungfu da šutne *čokora* momka među noge kad je došao kod nje uveče. Sve smo se sažalile na Meri, ali nismo mogle više da joj pomognemo.

Prespavala je još dva dana na svojim vrećama, a onda joj je ponestalo hrane. Stavila je sve svoje stvari u najlon kesu i vezala ih *šukom*⁶ na leđima, kao *totoa*. Nije rekla gde ide.

Jedan dan, dva dna, tri dana, nismo mislile o Meri. Spavale smo na našim vrećama; umivale se i stavljale puder; čekale na ulici da mušterije zaustave automobile i brzo nas pozovu zvucima ks-ks-ks; brojale smo zaradu i gledale poklone koje smo dobile – plastične narukvice, kutiju sa dva preostala kekca, sat sa slomljenim staklom – sve to vreme razmi-

⁵ „Udelite sirotici“ (svahili). (Prim. prev.)

⁶ Tradicionalna marama povezača. (Prim. prev.)

šljale smo o svojim stvarima. Neke su mislile da li imaju čige među prstima. Neke su mislile kakav bi im život bio da im roditelji nisu poginuli u Molo sukobima.⁷ Sve smo duvale lepak i na prste brojale za koliko ćemo još prestati da budemo *čokore*.

Četiri dana, pet dana, šest dana, i počele smo da se plašimo za Meri. Pitale smo se šta ako su je *čokora* momci našli samu i nije mogla da ih iseče svojim nožem. Šta ako su je komunalci uhvatili i ubacili u kamion da je odvede u policijsku stanicu? Neke od nas, koje nikada nisu bile u policijskoj stanici, zatvorile su oči i uši kada smo im ispričale naše priče o tome kako su nas ubacili u ćeliju sa bubašvabama, pacovima i teškim kriminalcima i s jednom kofom za vršenje nužde pred svima.

Pitale su nas: „Kako ste završile u policijskoj stanici?“

Ispričale smo im. Rekle smo: „Ti policajci, oni ti ne daju čak ni deset kinti, nisu kao mušterije.“

A onda se Meri vratila. Nosila je haljinu koju nikad nismo videle i preko nje poveći džemper koji joj je skrivao stomak. Oprala se sapunom i čistom vodom. Videle smo da joj kesa nije ispunjena na isti način kao kada je otišla. Nije nosila samo uobičajene stvari za preživljavanje na ulici: plastičnu kutiju za čuvanje hrane, flaše za vodu, kukuruz i pasulj, papire i grančice za paljenje vatre, krpe za skupljanje krvi, so i konzerve za kuvanje. Nije nosila samo stvari pokupljene s ulice, poput rasparenih cipela i papuča, jedne minduše, šolje slomljene drške, papira sa zanimljivim stvarima. Odavno je izgubila stvari koja je donela kad je završila na ulici: majčinu haljinu; nož koji joj je ubio oca; pesmu koju joj je pevao brat.

Samo smo htele da vidimo šta je u njenoj najlon kesi. Nismo uradile ništa loše, samo smo gledale. Pa i ona je videla šta ima u našim kesama toliko puta, a sad je sedela sama pod stepenicama koje ne vode nigde i pevala svom stomaku: *Lala mtoto lala*. Neke od nas su rekle da joj se glava pokvarila. Neke su rekle da je sebična. Kako je samo držala svoju kesu. Pitale smo se da li misli da želimo da joj ukrademo stvari? Pa i same smo imale svoje stvari, svoj novac, svoju hranu. Kad je otišla u toalet, pogledale smo u njenu kesu i uzviknule: „Vau!“

Meri je nosila tri hleba, četiri mleka i dva slatkiša. Nosila je i bombone vezane u maramicu i kupus i pirinač. Mogli smo da namirišemo da su joj u najlon kesi bili piletina i krompiri. Na dnu smo videle dva sapuna, plastični cvet za ukrašavanje kose i tri fante od ribizle, sada sasvim prazne.

Viknula je na nas: „Lopovi, lopovi!“

Otela nam je hleb iz usta i ponovo sve vratila u kesu. Prisetivši se kako smo joj pomagale, htele smo da je išamarimo, da joj počupamo kosu i da je izujedamo. Htele smo da je ištipamo i napunimo joj usta zemljom. Ali zbog *totoa* u njenom stomaku, nekima od nas je bilo žao. Otišle smo da joj se izvinimo i posedimo sa njom pod stepenicama za nigde.

Rekle smo: „Meri, nećemo nikome da kažemo.“

Rekle smo: „Meri, zar se ne sećaš koja je sa tobom delila četkicu za zube?“

⁷ Međuetnički sukobi u zapadnoj Keniji 1992–1993. čiji je ishod oko 5000 poginulih i 75.000 raseljenih. (Prim. prev.)

Ali Meri je odbila da nam otkrije svoju tajnu. Uveče, kada smo odlazile da se vidimo s čuvarem, Meri je ostajala da spava u našem boravištu, nimalo se ne plašeći da li će je *čokora* momci zateći samu. Kada smo se ujutru vratile, nje nije bilo, a kada se vratila, nosila je još stvari. Sve smo znale da Meri negde krade.

A onda je Meri uhvaćena.

Bio je januar i sunce se smejalno glasno nasred neba. Vetar je jurio za najlonskim kesama i zavlačio se pod suknje poslovnih žena. Šoferi su dozivali ljude u svoje *matatue*⁸ da ih odvezu do Kahave, Kangemija i drugih mesta. Ljudi su odbijali da uđu u *matatue* jer je vožnja koštala četrdeset kinti umesto dvadeset. Neke od nas su spavale i osećale se kao da umiru; neke su palile vatre da skuvaju hranu; neke su preskakale konopac i sećale se dana kad su bile *totoi*. Neke od nas su, duvajući lepak, sanjale kako jedu krompiriće i piletinu.

Čule smo Meri kako trči, a onda se provukla ispod limene ograde oko našeg boravišta. Sve smo videle da nije nosila svoju najlon kesu i četvoricu ljudi koji su ušli za njom. Jedan je bio visok, jedan nizak, jedan u crvenoj košulji i vođa koji je nosio veliku motku. Nisu nas ni pogledali. Otišli su na mesto gde se Meri skrivala pod stepenicama za nigde i pokrivala usta da ne vrisne. Neke od nas su duvale lepak i gledale u daljinu; neke su prekrile uši i sakrile se pod svoje vreće.

Sada smo znale gde je Meri krala. Od žena na ulici. Od poslovnih žena sa finom odećom što ih je uobličavala poput osmice. Pratila ih je polako, svuda se osvrćući ne bi li videla policiju ili komunalce. Poslovne žene ne hodaju brzo na onim svojim ostrim potpeticama, ogledajući se u svim izlozima. Na pešačkom prelazu su zastajale jer nisu želele da ih automobili i *matatui* isprskaju blatnjavom vodom. U tom trenutku bi Meri prilazila brzo, brzo, s pruženim otvorenim dlanom i rečima: *Saidia maskini*.

Ako bi joj poslovna žena dala nešto novca, Meri ne bi činila ništa, ali ako bi joj žena rekla nešto ružno, nazvala je kurvom ili pitala gde joj je bila pamet kad je raširila noge, Meri bi otkrila kesu koju je skrivala pod džemperom. Svakoga dana Meri je pod džemperom nosila *mavi*⁹ koji bi ujutru izbacila. Prigušenim glasom bi rekla poslovnoj ženi da joj dâ novac ili će dobiti *mavi* i vratiti se u kancelariju smrdeći kao nužnik. A pošto su se poslovne žene plašile da neće mirisati lepo, davale bi joj sto, pa čak i dvesta kinti.

I tada bi Meri bila vrlo pametna: nije bežala. Pre nego što bi poslovna žena viknula da je lopov, počela bi da priča sama sa sobom, a zatim padala na tlo i mazala *mavi* po licu sve dok ljudi ne pomisle da je sišla s uma.

Bogu se Meri dopadala, ali ona nije znala da je to područje rejon ozbiljnih razbojnika. Bili su ljubomorni na Merin pametni lopovluk. Njih četvorica su došla u naše boravište da je prebiju velikom motkom; šutirali su je svojim velikim cipelama, pam, pam, pam, kao vreću otrebljenog pasulja. Isekli su joj novu haljinu. Krv joj je liptala iz glave, iz vrata, iz ruku i između nogu. Nisu imali milosti za Meri.

⁸ Minibus ili kombi prevoz, veoma čest u istočnoj Africi. (*Prim. prev.*)

⁹ Izmet (svahili). (*Prim. prev.*)

Sve smo želele da pomognemo Meri. Sve smo čule krike u njenim pokrivenim ustima. Sve smo želele da otrčimo i pozovemo ljude sa ulice, policiju i komunalce. Ali sve smo mislile, ako ovi teški kriminalci nemaju milosti za Meri s njenim nabubrelim stomakom, koliko će tek milosti imati za nas.

Dan za danom je prolazio, a Meri je spavala na svojim vrećama, nije se pomerala niti razgovarala s nama. Donele smo joj vodu. Stavljale smo hranu u svoja usta, a onda je stavljali u njena. Bila nam je sestra i prijateljica. Skinule smo joj haljinu i džemper i oprale ih u reci Najrobi. Sipale smo zemlju tamo gde joj je krv isticala iz tela. Stavile smo njenu mrtvu *toto* u najlonsku kesu i bacile je na jedno veoma udaljeno smetlište. Suze su nam izvirale iz očiju zbog Meri. Neke od nas su tihim glasom govorile da Meri umire. Govorile su da ode-mo i nađemo neko drugo mesto za život, daleko od Meri. Istukle smo ih. Išćupale im kosu. Nahranile ih zemljom.

Rekle smo: „Meri, bolje je ovako.“

Rekle smo: „Meri, sada čuvar može ponovo da ti nađe mušterije.“

Ali Meri nije slušala.

Jednog dna smo sve videle kako priča sama sa sobom, a onda je spakovala svoje stvari u najlon kesu i vezala je na leđima *šukom*, kao da je to njen mrtvi *toto*. Prošla je pored nas, pa pored limene ograde oko našeg boravišta. Malo je zažmirila jer je sunce skakutalo svuda – po prozorima automobila, po glavama prolaznika, po sjajnim crnim ulicama. Prošla je pored *matatua* što su trubili i prskali blatnjavu vodu po ljudima. Prošla je pored uličnih prodavaca što su bežali od komunalaca. Prošla je pored čuvara pred bankama i poslovnim prostorima. Prošla je pored *čokora* dečaka što su se penrali po gomilama smeća u potrazi za limenkama, papirom i flašama. Prošla je uličnu rasvetu što je gledala s visine žutim i crnim očima. Prošla je pored čoveka kome su pokrali cipele, džepove i odeću. Svuda smo je pratili pitajući je mnogo puta gde ide.

„Meri, gde ideš?“

„Meri, gde ideš?“

Dan je za danom prolazio i godina za godinom. Neke od nas je uhvatila policija i komunalci. Odveli su nas u policijsku stanicu, a odatle sudiji koji nas je gledao kroz ogledala ispred očiju da vidi jesmo li dobre ili loše. Lupio je o sto drvenim čekićem i neke od nas poslao u Langatu da ostanemo sa teškim prestupnicama, a neke od nas u škole da plevimo travu. Neke od nas je ubila policija puškom koja se zove AK-47. Neke od nas su odlučile da postanu žene *čokora* momcima. Neke od nas su, nakon mnogo godina, skupile dovoljno novca za život u kući u sirotinjskom kvartu Matare gde smo same sebi počele da nalazimo mušterije. A neke od nas, jer su previše duvale lepak, pokvarile su glave i počele da se skidaju gole i jure ljude po Najrobiju.

Ali Meri, ona je prešla reku Najrobi i ne znamo gde je potom otišla.

(S engleskog preveo **Nikola Petković**)